

Th. EGGENSPERGER und U. ENGEL, Hrsg.: *Wahrheit. Recherchen zwischen Hochscholastik und Postmoderne*, Matthias-Grünewald-Verlag, Mainz, 1995., Walberberger Studien: Philosophische Reihe, Bd. 9.

Dva mlada i poduzetna njemačka dominikanca Thomas Eggensperger i Ulrich Engel koji su u posljednjih pet godina izdašno potvrdili svoje organizatorske i izdavačke sposobnosti(1) obogatili su filozofsku literaturu novim zbornikom o jednoj bitnoj temi: o istini. Što je istina? Gdje je istina? Ima li uopće istine? Ili je sve laž i zabluda? Je li istina jedna jedina ili ih ima više? Koja je ta »jedna jedina istina«, ako je uopće ima? A ako je ima, kako onda uz nju može biti još mnoštvo drugih istina, primjerice matematička istina da su dva puta dva četiri, astronomska istina da se Zemlja kreće oko Sunca, medicinska istina da je rak zasada neizlječiva bolest itd.? Postavlja se, nadalje, pitanje je li istina samo relativna, tj. takva kakva se svakome čini, ili je apsolutna, tj. neovisna od čovjekova kratkovidna i dalekovidna gledanja? Je li istina stvar nemoćnog i jalovog teoretiziranja ili je, naprotiv, najjača pokretačka moć svekolikoga ljudskog života, pa i cijeloga svemira, kako izričito tvrdi Toma Akvinski?(2)

To su samo neka pitanja o kojima raspravljaju 32 sudionika spomenutoga zbornika koji obuhvaća gotovo 400 stranica.

Podnaslov zbornika *Recherchen zwischen Hochscholastik und Postmoderne*« (Istraživanja od zrele skolastike do postmodernog razdoblja) precizira da suradnici pristupaju zadanoj temi u prvom redu s povijesnoga stajališta, a ne spekulativnoga, premda potonje ne isključuju, kako je vidljivo već u prvo-me prilogu Waltera Sennera »Zur Definition der Wahrheit bei Albertus Magnus« (Prilog definiciji istine u Alberta Velikoga). Drugim riječima, autori istražuju Istinu na njezinu povijesnom putu, kroz mijenu vremena, ili još točnije u razdoblju od posljednjih osam stoljeća, tj. od Alberta Velikoga (1193–1280), najuniverzalnijega mislioca zreloga srednjega vijeka, do naših nesigurnih postmodernističkih dana koji počinju tragati za svojim identitetom, za svojim »ja«.

Prema tome, izdavači i autori žele pokazati kako su ljudi shvaćali, doživljavali, tražili, nalazili i promašivali istinu u posljednjih osam stoljeća na najrazličitijim područjima ljudskoga života. Stoga ovaj zbornik daje na prvi pogled dojam heterogenih priloga u kojima nije lako razabrati misao–vodilju što ih prožima. No taj dojam nestaje čim se čitatelj sjeti da je misao–vodilja svih tih priloga zapravo jedna te ista Istina koja je imenovana u naslovu zbornika. Doduše, ni u jednom prilogu nije izričito tematizirano što je ta »jedna te ista Istina« koja u svojim osamstoljetnim odnosima i mijenama poprima različite izražaje i oblike. Nije posebno razrađen ni sâm pojam istine, tj. nijedan od autora nam ne kaže što treba razumijevati pod pojmom »istine« uopće. Sve je to uglavnom nagoviješteno i nabačeno, posebice u predgovoru dvojice mladih izdavača, zatim u već spomenutom Sennеровom prilogu o pojmu istine u Alberta Velikoga, a napose u magistral-

nom članku Paulusa Engelhardta koji potanko istražuje odnos između »iskonske istine« (*Urwahrheit*) i »svjetske istine« (*welthafte Wahrheit*) u ranim djelima Alberta Velikoga (usp. str. 49–59).

Izdavači u predgovoru navode Akvinčevu definiciju istine *Veritas est adequatio intellectus et rei* (Istina je podudaranje uma i stvarnosti), zatim upućuju na Tomin kapitalan tekst u *Sumi teologije* (I. dio, 16. pit., 5. čl.) u kojemu je riječ o odnosu između jedne »iskonske istine« (*prima veritas*) i »mnoštva istinâ« (*multae veritates*) rasutih u svijetu.(3) Ali se ne upuštaju u raščlambu te definicije i spomenutih ključnih pojmova. Možda će poneki čitatelj to shvatiti kao nedostatak ovoga reprezentativnog zbornika o jednoj »vrućoj« filozofskoj temi o kojoj se danas i inače vrlo malo piše, ali nama se čini da su izdavači i suradnici namjerno odustali od detaljne razradbe tih ključnih pojmova kako bi čitateljima omogućili da i sami traže istinu o istini kroz dijalog s njihovim tekstovima.

Otišli bismo predaleko kad bismo u ovoj recenziji htjeli makar i ukratko prikazati sve priloge objavljene u zborniku. To je praktično nemoguće, uzme li se u obzir činjenica da je zbornik djelo 32 suradnika i sadrži 25 priloga zajedno s predgovorom izdavača i pogovorom Manuela Mertena, provincijala Njemačke provincije. Stoga ćemo se ograničiti na kratki prikaz nekih općih odrednica i izvanjskih čimbenika našega zbornika.

Izvanjski povod ove publikacije je proslava 100. obljetnice ponovnoga osnutka Njemačke dominikanske provincije (1895–1995). O počecima te provincije 1220. godine i o njezinu 775–godišnjem povijesnom hodu do danas, izvješćuju sasvim ukratko Meinol Lohrum i Edgar Nawroth u »Do-

datku« (*Anhang*, str. 353–377).(4) Budući da je Albert Veliki najistaknutiji član Njemačke provincije — koji je zbog toga u Parizu nazvan *Albertus Theutonicus* (Albert Nijemac) — njemu su posvećena prva tri priloga W. Sennera, P. Engelhardta i A. Hertza. Slijedi zatim tematski blok filozofskih pitanja o istini u novovjekovnoj i suvremenoj filozofiji. O njima pišu Th. Eggenesperger, R. de L. Carballada, F. Giacobbe i U. Engel.

U trećem tematskom bloku riječ je o istini u odnosima između raznih kultura i religija svijeta te raznih kršćanskih zajednica. Priloge pišu: R. Glöckner, R. Schenk, Timothy Ratcliffe, vrhovni poglavar Dominikanskog reda,(5) W. P. Eckert i Frano Prcela, član Hrvatske dominikanske provincije, doktorand u Frankfurtu. Prilog F. Prcele posvećen je ekumenskim pokušajima dominikanca Jurja Križanića (1618–1683) u Rusiji. Bio bi red da se na njegov članak osvrnemo malo opširnije, budući da je jedini Hrvat, suradnik u ovome značajnom njemačkom zborniku, no to ćemo učiniti jednom drugom prigodom. Zadovoljimo se samo konstatacijom da je — sudeći po članku — na pomolu novi hrvatski »križanićolog« koji će, uz I. Goluba, najviše pridonijeti odgonetavanju zagonetne osobe i djela hrvatskoga dominikanca iz 17. stoljeća.

U četvrtom tematskom bloku objavljena su Teološka izvješća (*Theologische Erkundungen*) C. Geffréa o pojmu istine u suvremenoj teologiji, Ch. Duquoca o laži i ne-vjeri (*Lüge und Un-Glaube*), T. R. Petersa o istini tzv. političke teologije i H. Snijdwinda o feminizmu kao stanovitom »serumu istine« (*Wahrheitsserum*) teologije.

Predmet petoga tematskoga bloka su »Interdisciplinarna razmišljanja« (*Interdisziplinäre Überlegungen*) W.

W. Müllera o J. Lacanovom poimanju istine, U. Schultea o nelagodnom položaju teologije i G. F. Thimma o prirodnoznanstvenoj spoznaji i ljudskom iskustvu Boga prema isusovcu Teilhardu de Chardinu.

U posljednjem tematskom bloku M. Entrich, H. Schlögel i B. Hintersberger pišu o dominikanskom geslu *istina* i o njezinu ostvarenju u naviještaju Božje riječi ljudima.

Svim tražiteljima istine u Hrvatskoj preporučujemo da pročitaju ovaj misaono bogati zbornik o istini, da temeljito razmisle o istini i možebitnoj neistini njegovih priloga te da nastave tražiti samu Istinu.

Bilješke

1. Dosada su priredili i izdali ove zbornike: *Bartolomé de las Casas. Dominikaner-Bischof-Verteidiger Indios. Mit einem Nachwort von Gustavo Gutiérrez* (Topos Taschenbücher, Bd. 207), Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz 1991., ²1992., prijevod na nizozemski 1992; *Versöhnung* (u suradnji s O. H. Peschom), *Versuche zu ihrer Geschichte und Zukunft*. Festschrift zum 70. Geburtstag von Paulus Engelhardt OP (Walberberger Studien: Philosophische Reihe, Bd. 8), Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz 1991; *Frauen und Männer im Dominikanerorden. Geschichte- Spirituitätaktuelle Projekte* (Topos Taschenbücher, Bd. 223), Matthias-Grünwald-Verlag, Mainz 1992. Potonju knjigu prikazao je F. Prcela: »Dominikanski Vodič«, *Izazov istine* VI (1994) str. 42. Kao što je vidljivo ova su tri zbornika posvećena istaknutim osobama Dominikanskoga reda, povijesnom propitivanju njihova djela. Najnoviji zbornik usredotočen je na glavnu lozinku i zadaću dominikanaca: *istina*. Čini se da dva mlada iz-

davača nikako ne mogu izići iz »okvira« svoga dominikanskog bića.

2. Akvinski, Toma. (1981): *Knjiga o istini katoličke vjere protiv zabluda nevjernika*, knj. I, pogl. 1, *Izabrana djela*, Zagreb, str. 126; isti. (1981): Što je jače: istina, vino, kralj ili žena?, *Izabrana djela*, str. 370; Vereš, Tomo. (5. svibnja 1995.): Toma i Tomac, *Nedjeljna Dalmacija*, br. 1253., str. 41.

3. O tom odnosu Toma još podrobnije govori u poznatom djelu *De veritate (O istini)*, q. I, a. 4., gdje pita: »Utrum sit una tantum veritas qua omnia sint vera?« (Ima li samo jedna istina po kojoj je sve istinito?). Ovaj članak je cjelovito preveden na hrvatski u knjizi: Akvinski, Toma. (1976) *Dvije filozofske rasprave*, Sarajevo, str. 22-29. Vidi primjedbe T. Vereša na ovaj prijevod u članku »Istina u prijeporu« objavljenom u časopisu *Crkva u svijetu* XII (1977) 2, str. 169-179. i u knjizi *Iskonski mistilac*, Zagreb 1978., str. 145-155.

4. O tome vidi potanje tematski broj časopisa *Wort und Antwort*, 36 (1995), Heft 1: Dominikaner in Deutschland, 1895-Widerbegründung-1995. Časopis izdaje Matthias-Grünwald-Verlag u Mainzu, dok je uredništvo u Düsseldorfu (Andreassstrasse 27).

5. T. Radclife je posjetio Hrvatsku dominikansku provinciju od 29. ožujka do 4. travnja 1993.: usp. *Učitelj Reda braće propovjednika u Hrvatskoj 1993. Medijski odjeci. Popis članaka*, izd. Dominikanski provincijalat, Zagreb 1993.

Tomo Vereš